

Rusya Tarihi

MÖ 8. yüzyılın sonlarına doğru eski Yunanlı tüccarların bugünkü Rusya'ya geldikleri, MÖ 6. ve 5. yüzyıllarda Karadeniz kıyılarında eski Yunan ticaret kolonileri kurulduğu bilinmektedir. MÖ 4. ve 3. yüzyıllarda Got kavimleri İskandinavya'dan Karadeniz'in kuzeyine göç etmiş ve Ouim Krallığı'nı kurmuşlardır. Aynı dönemde Karadeniz kıyılarındaki eski Yunan kolonileri Bosporan Krallığı etrafında birleşmişlerdir. Hunlar, Avarlar ve diğer bazı kavimlerin göçü ile birlikte bölgenin yapısı değişmiş, 8. yüzyıla kadar Volga bozkırları ile Karadeniz arasında Türk asıllı Hazarlar egemenlik sürmüşlerdir.

Rusların ataları kabul edilen Slavlar, tarihçiler tarafından Batı, Orta ve Doğu Slavlar olarak üç gruba ayrılmakta, kökenlerinin Kafkaslara, Orta Avrupa'ya ve Karadeniz'in kuzeyine uzandığı yönünde rivayetler bulunmaktadır. Slav kavimleri 7. yüzyıldan itibaren bugünkü Rusya'nın batısında yoğun biçimde yaşamaya başlamış, 855 yılında Novgorod Meclisi, aralarındaki anlaşmazlıkları çözmek, kendilerini yönetmek ve dışarıdan gelen akınlara karşı korumak üzere İskandinavya'dan *Rurik* adlı *Knezi* (prens) davet etmiştir. Novgorod'da kurulan ve ilk Rus devleti olarak kabul edilen Knezlik, zaman içinde batıya doğru genişlemiştir.

Ruslar, 862 ve 904-907 yıllarında İstanbul'a seferler düzenlemiş, bu seferler başarısızlıkla sonuçlansa da Ruslar ile Bizans İmparatorluğu arasındaki etkileşimi artırmıştır. Knez Vladimir, 988 yılında Ortodoks Hristiyanlığı kabul ederek devletin resmi dini haline getirmiş, ilerleyen yıllarda Rus halkı da kitleler halinde Hristiyanlığı seçmiştir. 1037 yılında Kiev'de İstanbul Patrikhanesi'ne bağlı olarak kurulan Rus Ortodoks Kilisesi 1589 yılında bağımsız kiliseye dönüşmüştür.

Rusya, 1223 yılından itibaren Moğol/Tatar hâkimiyetine girmeye başlamış, 1480 yılına kadar Knezlikler Moğollara ve daha sonra da Altın Orda Devletine vergi ödemiştir. Rus Knezliklerin aralarındaki rekabetler nedeniyle birlikte hareket etmekte güçlük çektikleri bu dönemde Rus Ortodoks Kilisesi'nin 1299 yılında Kiev'den Moskova'ya nakledilmesinin de etkisiyle öne çıkmaya başlayan Moskova Knezliği, evlilik, satın alma ve savaşlar yoluyla diğer Rus Knezliklerinin topraklarını da alarak genişlemiştir.

1453 yılında İstanbul'un Osmanlı'nın hakimiyeti altına girmesinin ardından Moskova Knezliği'nin Ortodoksluğun koruyucusu olduğu ve III. Roma'nın Moskova tarafından temsil edildiği düşüncesi kabul görmüş, devlet kurumları güçlendirilerek merkezileşme sağlanmış ve Moskova Knezleri İmparatorun eşiti sayılan Çar unvanı ile anılmaya başlamışlardır.

Korkunç (Grozni) lakaplı IV. Ivan döneminde (1533-1584) Kazan, Astrahan ve Sibirya Hanlıklarının fethedilmesiyle birlikte doğuya doğru genişlemesini sürdüren Rusya imparatorluk haline gelmiş, bu genişlemenin neden olduğu mali külfet ve sosyal sorunlar 16. yüzyılın başlarında görülen iç karışıklıklara zemin hazırlamıştır. IV. Ivan'ın ölümü üzerine başlayan isyan ve karışıklıklar Polonya'nın Rusya'yı işgal etmesine neden olmuş, Prens Dmitri Pojarski'nin önderliğinde direnen Rus halkı Moskova'ya kadar ulaşan Polonya işgalini 1612 yılında sona erdirmiştir. 1613 yılında tüm eyaletlerin temsilcilerinin katılımıyla toplanan meclis Mihail Romanov'u Çar ilan etmiş, böylece 300 yıldan fazla sürecek Romanovlar dönemi başlamıştır.

1699 yılında Çar olan ve Büyük Petro olarak anılan I. Petro, bir dizi reform gerçekleştirerek Rus modernleşmesinin öncülüğünü yapmış, Hollanda'ya gerçekleştirdiği seyahatlerin de etkisiyle denizciliğe önem vermiş, başkenti kendi adıyla kurulan St. Petersburg'a taşımıştır.

Rus İmparatorluğu Avrupa'da ve Kafkaslarda genişlemesini sürdürmüş, bilhassa Büyük Katerina olarak anılan Çariçe II. Katerina (1762-1796) döneminde Avrupa'nın büyük devletlerinden biri haline gelmiştir.

Rusya, Napolyon Savaşları sırasında Fransız ordularının işgaline uğramış, 1812 yılında Moskova'ya giren Fransız birlikleri 5 hafta sonra geri çekilmek durumunda kalmış, Rus ordusu 1813 yılında Prusya ordusu ile birlikte Paris'e kadar ilerlemiştir. Savaş sonrası dönemde Avrupa diplomasisindeki rolünü güçlendiren Rusya 1814 yılında Prusya, İngiltere ve Avusturya ile birlikte Dörtlü İttifak'a katılmış, Çar I. Aleksander 1815 yılında toplanan Viyana Kongresi'nin etkin aktörlerinden biri olmuştur.

Diğer yandan, Fransız İhtilaliyle birlikte Avrupa'da yayılan yeni fikirler Rus toplumunu da etkilemiş, anayasal hükümet kurulması, hak ve özgürlüklerin geliştirilmesi ve Panslavizm düşüncesi toplumda taban bulmaya başlamıştır. 1825 yılında Çar I. Aleksander'ın ölümü üzerine büyük oğlu Konstantin yerine küçük oğlu Nikolay'ın tahta çıkması bazı subaylar tarafından protesto edilmiş, anayasal monarşi talebi bastırılarak isyancılar Sibiry'a sürülmüştür. Aralık ayında meydana gelen bu hadise Dekabrist Ayaklanma olarak anılmaktadır. 1861 yılında serflik kaldırılmış, 1905 yılında Rusya-Japonya Savaşı'nın ardından yaşanan iç kargaşa ve Kanlı Pazar olarak bilinen olayların ardından, Rus İmparatorluğu Devlet Duması adıyla kurulan Parlamento toplanmıştır.

Panslavist akımların etkisiyle 19. yüzyılda Balkanlardaki Slav/Ortodoks milletlerin bağımsızlığı mücadelesine destek veren Rusya, Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasına neden olan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ile Sırbistan arasındaki gerginlikte Sırbistan'ın yanında yer almış, İngiltere ve Fransa ile birlikte İtilaf Devletleri blokunu oluşturmuştur.

Savaşın getirdiği sosyo-ekonomik sorunlar 1917 yılının Mart ayında grevlere ve halk ayaklanmasına yol açmış, Çar II. Nikolay tahttan feragat etmiş, yıl sonuna doğru yönetimi Lenin'in liderliğindeki Bolşevikler ele geçirmiştir. 1918-21 yıllarında yaşanan iç savaşta Kızıl Ordu üstün gelmiş, başkent yeniden Moskova'ya taşınmış ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ilan edilmiştir.

Sovyetler Birliği İkinci Dünya Savaşı sırasında 1941 yılında Mihver Güçleri tarafından işgal edilmiştir. Modern tarihin en uzun kuşatmalarından biri olan ve 872 gün süren Leningrad (St. Petersburg) Kuşatması ile destansı savunmasıyla hatırlanan Stalingrad (Volgograd) Muharebeleri İkinci Dünya Savaşı'nın en önemli olayları arasında sayılmaktadır.

İkinci Dünya Savaşı sonrası kurulan uluslararası düzende Sovyetler Birliği Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesinden biri olmuş, Soğuk Savaş döneminde Doğu Bloğunun lideri ve iki süper güçten biri olarak dünya siyasetinde etkin rol oynamıştır.

1985 yılında Mihail Gorbaçov'un Sovyetler Birliği liderliğine getirilmesiyle *glasnost* (açıklık) ve *perestroyka* (yeniden yapılandırma) olarak adlandırılan reformlar başlamış, ancak bu reformlar Sovyetler Birliği'nin dağılmasını önlemeye yetmemiştir.

1991 yılındaki reform karşıtı darbe girişiminin bastırılmasında önemli rol üstlenen Boris Yeltsin, Sovyet dönemi sonrası Rusya Federasyonu'nun ilk Devlet Başkanı olmuştur.

Yeltsin, 1999 yılının son günlerinde Devlet Başkanlığı'ndan istifa ettiğini ve yetkilerini Başbakan Vladimir Putin'e devrettiğini açıklamıştır. 2000 ve 2004 yıllarında Devlet Başkanlığı seçimlerini kazanan Putin, anayasa gereği 2008 yılında aday olmamış, 2008-2012 yılları arasında Devlet Başkanlığı'nı Dmitri Medvedev, Başbakanlığı ise Putin yürütmüştür. 2012 yılında yapılan Devlet Başkanlığı seçimlerini kazanan Putin yeniden Kremlin'e dönmüştür.

Putin 18 Mart 2018'de gerçekleştirilen Devlet Başkanlığı seçimleri sonucunda % 76,69 oy oranıyla Devlet Başkanlığı'na dördüncü kez seçilmiş ve Mayıs 2024'e kadar görevini sürdürmüştür. Son Devlet Başkanlığı Seçimleri 17 Mart 2024'te yapılmış ve mevcut Devlet Başkanı Putin %87,2'lik bir oy oranıyla beşinci defa bu göreve yeniden seçilmiştir.